

registreringen. Herefter tog Tore Mortensen så over, og han har konsulteret primærkilderne – altså nodemanuskripter og tryk – samt en række publicerede og upublicerede sekundære kilder. Selv om det er lidt uklart, i hvilket omfang der kan foreligge ulokaliseret originalmateriale i privateje, er der grund til at tro, at fortegnelsens 200 numre faktisk udgør Otto Mortensens samlede oeuvre.

Værkfortegnelse er ikke pretentiøs (det er langt fra nogen prangende udgivelse i det hele taget), men den er gedigen, og de få indvendinger, jeg har (og som jeg skal nævne nedenfor), forrykker ikke indtrykket af, at det er en brugervenlig, dækkende og troværdigt håndbog, vi har for os.

Nogle sproglige sjukefejl i de indledende dele – bl.a. i den velskrevne, korte introduktion om komponisten – lover ellers ikke alt for godt for den kronologiske værkfortegnelse, der er bogens hoveddel. Men denne skavank synes ikke at være gennemgående. Sproglige/terminologiske løjerligheder og ukorrektheder ses dog hist og her (den kronologiske del omfatter eksempelvis „originale kompositioner og sange“ – er en sang da ikke en originalkomposition?). Efter den kronologiske del følger særskilte dele omfattende bearbejdelser af andre komponisters værker, udgivelser og pædagogiske arbejder samt et udvalg af Otto Mortensens afhandlinger og artikler. Registrerne sikrer, at man kan finde frem til de værker, man søger – der er også nyttige person- og institutionsregistre – men én svaghed har jeg bemærket: i det alfabetiske register over „instrumentale satser“ kan man slå op på Ouverture i g-mol og andre formtitler, men af en eller anden grund leder man forgæves efter symfonien, blæskvintetten og klaverkoncerten her. Dem skal man til det systematiske register for at finde.

Et bibliografisk hovedproblem har været, hvordan man i en kronologisk fortegnelse behandler sange, der er komponeret drysvis over flere år, og som senere samles og udgives. Tore Mortensen har valgt både at indføre sangene på deres oprindelige kronologiske plads efter kompositionstidspunktet og indføre de trykte samlinger under udgivelsestidspunktet. Detailoplysninger meddeles det sted, hvor en sang optræder første gang, og der er henvisninger frem og tilbage. Denne praksis forekommer logisk og fungerer tilfredsstillende, og samtidig sikrer den et dækkende kronologisk billede af

Otto Mortensens kompositionsvirksomhed. Man må så leve med, at enkeltsange kan have to eller hele tre forskellige numre i kataloget (alle numre fremgår af registrene).

Om de enkelte værker meddeler forfatteren de vigtigste oplysninger, herunder også kilder til de benyttede sangtekster (men ikke spille-tider, som for koncertværkernes vedkommede ville være rare at kunne slå op). De supplerende noter er få, men omfatter bl.a. oplysninger om tilegnelser. Uropførelsesdata findes der også en del af, omend forfatteren øjensynlig ikke systematisk har søgt at komme til bunds på dette område. Kildehenvisningerne omfatter referencer til trykte udgaver og foreliggende manuskripter på KB, i DRs nodebibliotek og i DKTs nodearkiv, men desværre ikke til den manuskriptsamling, der ifølge forordet p.t. er deponeret på Aalborg Universitetscenter. Mange steder mangler der manuskriptreferencer, og for utrykte værkers vedkommende kommer man ofte i tvivl om, hvorvidt der foreligger et manuskript (f.eks. på AUC), eller om de anførte data er hentet udelukkende fra sekundære kilder. Det må siges at være en bibliografisk svaghed. Men det vil nok sjældent være et problem i praksis, for de fleste af Otto Mortensens værker foreligger trykt, og i hvert fald dem, der har folkeligt og pædagogisk sigte.

Det er godt, at vi nu har fået overblik over endnu en vigtig dansk komponists livsværk.

Bendt Viinholt Nielsen

Märta Ramsten: Återklang. Svensk folkmusik i förändring 1950-1980. (Skrifter från Musikvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet, nr. 27). Inkl. kassetteband. Göteborg 1992. 147 + 108 s. ISBN 91 85974-19-6. S.kr. 200,-.

At dette er en svensk disputats, ved hvilken forfatteren opnår en velfortjent meritering inden for det akademiske system, er én ting. Vigtigere for danske læsere er, at endnu en overvældende righoldig og kompetent bog om svensk folkmusik følger sig til den smukke række af udgivelser fra de senere år, af Jan Ling, Gunnar Ternhag m.fl. og ikke mindst Märta Ramsten selv. Nye læsere og lyttere kan begynde her, fordi bogen på én gang opsummerer udviklingen inden for de sidste 40 år og kaster lys over over dens nyeste træk.

Bogens første del rummer den egentlige afhandling, hvis hovedafsnit er bygget op omkring 13 eksempler på historisk signifikante radio- og grammofon-eksempler fra 1939 til 1976. Til de transskriberede musikstykker knytter sig eksempelbåndet, som er rent guf. Ramsten præsenterer nu gennem meget bredt anlagte analyser af sociologiske, kulturhistoriske, holdningsmæssige og stilistiske momenter i den forandringsproces, der er bogens emne. Imidlertid må denne struktur siges at være betinget af, at læseren i forvejen er bekendt med de historiske hovedlinier i den svenske folke-musikopblomstring, og hertil tjener bogens anden del, som er seks artikler af forfatteren publiceret 1979–89. Det er altså en god idé at læse disse artikler først! Gør man det, viser det sig snart, at hvad der ved første øjekast kunne ligne en slags videnskabelig nødløsning, har en raffineret funktion i helheden. Udover at forsynes med forudsætninger for at forstå den første del får man nemlig her et billede af en forfatter, der hele vejen har stået midt i det praktiske kulturarbejde som indsamler, udgiver, radio-medarbejder – og samtidig som en klarsynet forsker, der løbende tager tidens puls. Tilmed står det klart i hvilken grad Märta Ramsten (som også Jan Ling) selv er kommet til at gribe ind i udviklingen, bl.a. som den der i 1967 opdagede den fejrede "traller" Martin Martinson, men også på mange indirekte måder gennem sine radioudsendelser. – Man kan gætte på, at stoffordelingen i denne todelte struktur ikke har været helt let at håndtere, men uanset de mulige problemer mht. *afhandlingen*, så giver den *bogen* et smukt perspektiv.

Tilsammen fortæller de to dele den spændende historie om, hvordan situationen i svensk folke-musik i løbet af to afgørende faser, hhv. 1950-60 og 1970 og frem, ændredes totalt. Det ses på baggrund af radioudsendelser fra 1930'erne og 40'erne, hvor folke-musik oftest blev gjort "stueren" ved at lade skolede sangere og musikere udføre den i kunstmæssige arrangementer. Den første omvæltning indtrådte da der i Sverige (som andetsteds) opstod en indsamlingsbølge af autentisk folke-musik, anført og afgørende præget af ildsjælen Matz Arnberg, som ved et tilfælde "vaktet" for folke-musikken. Udsendelserne i radio gav stødet til skabelsen af helt nye normer, idealer og opførelsespraksis. Ramsten fremhæver det på én gang historicerende og radikale i denne fase: det er den *gamle* folke-musiks æstetiske, ja

kunstneriske kvaliteter, der fremhæves, over for "almuemusik", foreninger og folkedragter. Som sådan var den i tråd med strømninger i tidens kunstmusik, som den kunne influere, fordi vigtige stilidealer var fælles. På den anden side vises folke-musikken nu offentligt frem som *levende tradition*. Den svensk-finske balladesangerske Svea Jansson og en række virtuose spillemænd "opdages", kommer pludselig i rampe-lyset og får langtrækkende indflydelse på senere generationer. – Den anden omvæltning indtraf med 1970'ernes folke-musikbølge, som ud af bl.a. ungdomskulturens "musikrørelse", den internationale 'folk'-revival, alternative miljøer og regionale protestbevægelser skabte helt nye kulturer af ungdomsmusik på traditionsmusikkens grundlag. I denne mangeartede musik, i dens nutidige blandinger med rock, pop, jazz m.m. og i dens varierende funktioner, ser vi de overskridende forandringer, som også nøder forskeren til at udvide sit synsfelt. Dette har Märta Ramsten gjort, med en bredde i såvel brug af litteratur som overordnede synspunkter, der modsvarer emnet. I forlængelse af området "folke-musikforskning" tegner der sig her et langt mere overgribende forskningsfelt med kontakt til international populærmusikforskning, og som Ramsten har æren af at være én af de første nordiske eksponenter for.

Til sin afsluttende perspektivering opstiller Ramsten på kulturanalytisk vis en række modsætningspar, hvis relevans i forhold til dette stof er åbenbar. Særlig fremhæves – med anknøytning til Philip V. Bohlman – begrebsparrerne tradition – innovation og historie – radikalisme (så vidt det kan ses som *almene* holdepunkter i en historisk dialektik); hertil kommer exotisme – akkulturation, individuelt – kollektivt og mundtligt – skriftligt. Forfatteren vil vise, hvordan virkeligheden kan bearbejdes med disse begrebspar. Det forekommer mig dog, at hun i sin afslutning ikke så meget "bearbejder" virkeligheden som genfortæller den; vi nærmer os ikke rigtig forklaringer på, *hvorfor* de givne modsætninger på baggrund af netop denne periode manifesterer sig som de gør, kun *at* de gør det. Sikkert ville et sådant ærinde kræve en undersøgelse med vægten helt andre steder, og det skal ikke bebrejdes forfatteren, at det netop er den foreliggende bog, vi har fået! – Et par formelle småting: jeg har savnet en gennemgående paginering oven i artiklernes særpaginering; og den valgte løsning på afhandlingens noteapparat (der er fyldigt og

absolut nødvendigt for læseren), den med noter efter hvert afsnit, er ikke min favorit.

Som dansker må man under denne læsning ofte udbryde med Poul Rovsing Olsen (citeret i Ramstens artikel I, s. 154) "jeg får lyst til atter engang at give udtryk for den med misundelse blandede beundring, som svenskerne kun alt for ofte ved at inspirere os til". Dette gælder i virkeligheden både folkemusikken og folkemusikforskningen. Men i stedet for at lade misundelsen få ordet, kunne vi passende herhjemme (som det faktisk sker i folkemusikken) lade os inspirere af denne generøse undersøgelse, der i bund og grund er præget af dyb fortrolighed med sit emne – et nutidsemne, vel at mærke.

Kirsten Sass Bak

Owe Ronström: Att gestalta ett ursprung. En musiknologisk studie av dansande och musicerande bland jugoslaver i Stockholm. (*Giving form to an origin. An ethno-musicological study on dancing and music-making among the Yugoslavs in Stockholm*). Institutet för folklivsforskning, Stockholm 1992. 303 s. Ill. Noder. English summary. ISBN 91-7146-9796.

Ethnicity and national identity have become the major organising principles in multicultural societies. Sweden is characterised by the media as a heterogeneous, multicultural society, since it has been and still is a country of immigration. Owe Ronström's doctoral dissertation investigates the way ethnicity is symbolised through music-making and dancing. These are some of the most important forms of publicly displaying ethnic identity. Choosing the group of „Yugoslav“ immigrants living in Stockholm as the main focus of his ethnomusicological study, the author analyses the mechanisms and the means by which music and dance function to *integrate* different ethnic groups under an all-embracing Yugoslav identity and sets boundaries which establish a Yugoslav world in a non-Yugoslav environment. Research was carried out in Stockholm between 1984-1988 and in Yugoslavia in 1986, the book being published in 1992. Since then history has demonstrated the fragility of the Yugoslav national construct. Those Yugoslav institutions which provided the frame for

ethnic interaction lost importance, and today music-making and dancing function to *disintegrate* the Yugoslav community. This symbolic reversal, which is strictly dependent upon the changing political and social conditions, makes manifest the broad interest of similar case studies for future comparative inquiries.

Ronström's book is consistent, showing a well integrated relationship between theoretical foundation, research methods, empirical knowledge based on subjective experience and „emic-etic“ dialogue, the analysis of facts and processes, and the author's challenging questions, statements and conclusions. The research is centred around two types of institutions in which people's interaction create an expressive world „of their own“ and where they appear as Yugoslavs: *folklor* (organized dancing for stage performance) and *zabava* (social entertainment with dance and music).

The author's theoretical statements, rooted in the American school of ethnomusicology and folkloristics, interpret in a new way the basic concepts which generally rise from the theory of performance, the analysis of social interaction, and the interpretation of symbolic activities. Some of the concepts which frequently occur in the book and which are filtered through the author's personal scientific experience are: *atmosphere* (stämning), *interaction*, *flow* (as introduced by M. Csikszentmihaly), *event*, *frame* (organizing principle for the interpretation of interaction), and *key* (meta-communicative message with instructions how to decode other messages).

In the theoretical frame created by Ronström dance and music are considered polysemic symbols in a process of non-verbal communication and instruments of socialization. Due to their power to create a „magic“ atmosphere music and dance function as catalysts for such forms of interaction as *folklor* and *zabava*. Here they not only express meaning but give performers the possibility to create meaning in terms of feelings of fellowship and common identity. According to Ronström the characteristic traits of the movement and sound patterns function as markers for people's cultural identity rather than actual dances and melodic types.

Ronström's personal experience as an active musician in these Yugoslav events is a methodological gain because it reduces the distance